

Jordens forskellige egne. Som afslutning bringes en kort gennemgang af Sudanklimaet (ydre tropeområder), det mediterrane klima og vestenvindsområdernes klima som typiske eksempler på klima-regioner med store forskelle mellem de enkelte årstider.

Kr. M. Jensen.

Danske Voldsteder. Fra Oldtid til Middelalder. Vilh. la Cour og Hans Stiesdal: Thisted amt. Udgivet af Nationalmuseet 1957. 349 s. ill.

Med dette værk starter Nationalmuseet en ny publikationsserie, der skal belyse den særlige side af dansk arkæologi og historie, som voldstederne repræsenterer. Foruden de sædvanlige historiske kilder bygger arbejdet væsentligt på prof. Conrad Engelhardts undersøgelser fra hans herredsrejser i årene 1873—80 samt på de systematiske registreringer og opmålinger af landets voldsteder, der fandt sted i begyndelsen af dette årh. under ledelse af museumsinspektør P. Hauberg, der som assistent havde daværende stud. mag. Vilh. la Cour. Det er disse grundlæggende studier, der i årene 1952—57 er blevet fulgt op og på forskellig måde kompletteret af forfatterne til nærværende værk.

Når Thisted amt er valgt til at udgøre første bind, beror det vel næppe så meget på, at denne landsdel er rigere på voldsteder end andre dele af Danmark, men snarere fordi voldstederne er ene om at repræsentere middelalderens adelsvælde i Thisted amt, hvor herregårde i østdansk forstand er så fåtallige (Højris, Tandrup, Damsgård, Blistrup).

Det er et overordentligt stort og betydningsfuldt arbejde, Vilh. la Cour og Hans Stiesdal her har påtaget sig og løst tilfredsstillende, såvidt som tid og midler har tilladt det. Man må håbe, at der engang må kunne skaffes yderligere midler, så at der kan føjes endnu flere profilgravninger af voldstederne til, for endnu er der en række uløste spørgsmål at tage fat på, dels en nøjere forståelse af opbygningen af disse gamle befæstningsanlæg, og dels en mere exakt datering, enten gennem fund eller gennem C.-14 bestemmelser. Men det er Vilh. la Cours og Hans Stiesdals store fortjeneste, at voldstederne i Thisted amt nu er opmålt ved hjælp af et detailleret fladenivellement, og hvor dette heller ikke har slået til, trods kurvernes tæthed (25 cm), da at have taget et af arkæologiens nyeste hjælpemidler, luftfotograferingen, i brug. De i værket gengivne luftfotografier er optaget med stor dygtighed af Hans Stiesdal, og reproduktionerne er strålende, ikke mindst billedet af Torp (s. 71), ligesom andre fotografier afslører ting, der ellers vanskeligt kunne være konstateret fra jorden

(siderne 129 og 303). Udstyret er der i det hele taget ikke skortet på. Illustrationerne (kortudsnit, kroki, tegninger, fotografier etc.) er som regel velvalgte og meget oplysende.

Lad mig dog lige påpege et par skønhedsfejl i placeringen af opmålingerne på de udfoldelige blade. En lille beskæring havde været nok til at skaffe flere af figurerne (f. eks. tavle 3 og 8) plads på en normalside. Kotetallene er også for små og ulæselige. Skulle man rette endnu en lille indvending, så må det være den, at de i teksten angivne kotetal, der refererer til opmålingerne, er angivet i meter i forhold til det ved nivellementet vilkårligt valgte nulpunkt, medens andre kotetal, der refererer til målebordsbladene, er angivet i fod i forhold til Dansk Normal Nul. Det virker forvirrende, især når det ikke af teksten fremgår, hvilken måleenhed, der tænkes på. Disse indvendinger er dog kun småting, og man må håbe på, at forfatterne vil få endnu mange år til fortsættelse af dette værdifulde arbejde med voldstederne. Der er nok af amter at tage fat på.

Viggo Hansen.

Man's Role in Changing the Face of the Earth. International Symposium, Wenner-Gren Foundation for Anthropological Research, The University of Chicago Press. 1956. 18 × 25 cm. 1.193 s. 180 billeder og kort.

Dette imponerende værk er resultatet af en lang række fagfolks bedømmelser af udviklingsprocesser. I form af individuelle artikler har bidragerne således dækket alle områder af emnet. Bogens første del giver på knap 400 sider en gennemgang af de tidligere og nuværende erhvervskulturer og deres betydning for udformningen af det aktuelle kulturgeografiske og kulturhistoriske mønster. Bogens hovedafsnit, på 550 sider, omhandler de processer, gennem hvilke menneskene ændrer omgivelserne. Listen over de forskellige former for aktivitet og resultat spænder over et stort register, effekten på hav, vandløb og grundvand, på klima, jordbund og planteliv, bykulturens virkninger ved en ændring i arealernes anvendelse, ved minedrift o. s. v. Slutningen er i logisk konsekvens en bedømmelse af fremtidsudsigterne med hensyn til befolkning og råstoffer, samt nogle generelle formuleringer af de synspunkter, som for øjeblikket er fremme om vekselvirkningen mellem menneskene og den omgivende natur.

Det er ikke nogen lærebog, man her står overfor, men en række fremragende specialisters synspunkter vedrørende forhold, der er af